Galimai nenatūralią struktūros kilmę rodo 3 visiškai tiesios tamsios 2–3 cm pločio linijos, sueinančios į duobę. Jos fiksuotos per 3–5 cm žemiau duobės viršaus. Matomas linijų ilgis šurfe – 70 cm (PV), 40 cm (V) ir 37 cm (Š). Šurfas kastas iki maksimalaus 70 cm gylio. Kitų struktūrų, ryškaus kultūrinio sluoksnio ir radinių šurfe 3 nerasta.

Šurfe 4 vidutiniškai iki 15–20 cm gylio fiksuotas juosvo dirvožemio sluoksnis. Po juo iki 50–60 cm gylio kastas balkšvas eolinis smėlis, giliau prasideda įžemis – rudas rupus smėlis. Šurfe 4 archeologinių radinių ar kultūrinio sluoksnio nerasta.

Šurfuose 1 ir 2 aptikus ryškų kultūrinį sluoksnį, nuspręsta jo paplitimą sklype lokalizuoti gręžiant žvalgomuosius gręžinius rankiniu grąžtu. Sklype buvo išgręžti 6 gręžiniai, kuriuose vizualiai analizuota iškelto grunto morfologija ieškant kultūrinio sluoksnio. Gręžiniuose 2, 3 ir 6 po eolinio smėlio sluoksniu pastebėtas pilko smėlio sluoksnis, savo morfologinėmis savybėmis panašus į horizontą 1, aptiktą šurfuose 1 ir 2. Po juo fiksuotas įžemis – rupus rudas smėlis, horizontas 2 nesurastas. Gręžiniuose aptiktas pilkas smėlis – greičiausiai kultūrinio sluoksnio periferija.

2013 m. žvalgomieji tyrimai parodė, jog geležies amžiaus – XVIII a. kultūrinis sluoksnis Žemynos g. 7 sklype koncentruojasi sklypo P dalyje. Tais pačiais metais šio sklypo užstatomose dalyse atlikti detalieji tyrimai (žr. D. Balso, M. Petkaus ir R. Kraniausko straipsnį šiame leidinyje).

The field evaluation of the settlement at Žemynos St. 7, Palanga

In October and November of 2013, an evaluation was conducted in order to detect archaeologically valuable objects on the plot at Žemynos St. 7, Palanga. Four test pits (a total of 16 m^2) were excavated. Three cultural layer horizons were identified in test pit 1. The upper horizon contained small fragments of 16th–18th-century hand thrown ceramics, one with green glaze. The middle horizon contained fragments of hand built ceramics with granite temper (Fig. 1). Several dark 20–50 x 5 cm lines up to 5 cm thick as well as a posthole 9 cm in diameter and 5 cm deep were detected on the soil's surface (Fig. 2). The lower horizon consisted of burnt earth containing small pieces of charcoal (Fig. 3). Test pit 2 contained two horizons (Fig. 4), the upper with small fragments of 16th–18th-century hand thrown ceramics, the lower with pieces of charcoal and a fragment of hand built ceramics with granite temper (Fig. 5). Test pit 3 contained the contours of a round pit with a channel, but no other clear signs of human activity. Test pit 4 had no signs of a cultural layer. Six boreholes were made to locate the range of the cultural layers in test pits 1 and 2. Boreholes 2, 3, and 6 showed traces of them. The evaluation in 2013 showed that a cultural layer dating from Iron Age to the 18th century exists in the S part of the Žemynos St. 7 site.

Klaidas Perminas

Kuršių „Poys“ pilies paieškos

XIII a. šaltiniuose (Kuršo žemės P sričių dalybų 1253 ir 1291 m. aktai, Kuršo vyskupo ir Livonijos ordino magistro susitarimai dėl Šv. Mikalojaus bažnyčios Memelyje (Klaipėdoje) 1258 m.) minima nemažai kuršių gyvenviečių ir pilių, iš kurių dalis iki šiol nėra lokalizuota. Viena jų yra *Poys*. Rašytiniuose šaltiniuose ji įvardijama kaip pilies apygarda (lotyniškai *castellatura*, vokiškai *burchsukunge*, 1253 m.),

pilis (lotyniškai *castro*, 1291 m.). Iš dokumentų galima aiškiai suprasti, jog ši pilis yra buvusi dabartinio Klaipėdos miesto apylinkėse, tuometinėje kuršių Pilsoto žemėje. 2013 m. liepos 2–16 d. vykdyti tyrimai, kurių tikslas buvo aptikti šios kuršių pilies pėdsakus. Tirta vieta yra Klaipėdos miesto teritorijoje, dešiniajame

1 pav. Piliavietės struktūra palydovinėje Google Earth 2013 m. nuotraukoje. Geltonu punktyru pažymėta piliavietės Š dalis, raudonu – centrinė, oranžiniu – P. Žaliu punktyru pažymėtas centrinę dalį supantis griovys, mėlynu – kūdrų vietos. Žymėjimo ribos apytikslės. K. Permino brėž.

Fig. 1. The structure of the castle site in a 2013 Google Earth satellite image. The yellow line marks the castle's N part, the red the central part, the orange the S part, the green the main moat, and the blue the former ponds.

Dangės upės krante, upės vingyje, maždaug už 600 m (matuojant nuo centrinės dalies) į ŠV nuo Liepų gatvės tilto per minėtą upę. Iš Š, R ir P pusių ją supa Dangės upė, iš V pusės yra įmonės UAB „Vakarų medienos grupė" ir UAB „Betono mozaika" pastatai. Maždaug už 600 m į R, kitoje Dangės upės pusėje, aukštumoje yra Šaulių kaimas, su kuriuo istoriografijoje buvo siejama *Poys* pilies vieta. Šioje vietoje jokių piliavietėms būdingų struktūrų nėra.

Artimiausia vieta, kurioje iki 2013 m. vykdyti archeologiniai tyrimai, buvo priešingame Dangės krante, Šaulių kaimo aplinkoje. Ten archeologiškai vertingų radinių ir struktūrų nebuvo rasta (Žulkus V., *Žvalgomųjų archeologinių tyrimų ataskaita. I etapas. Objektas: Teritorija tarp Klaipėdos m. rytinio apvažiavimo kelio ir Danės upės,* 1988, Klaipėda).

Aptiktõsios spėjamos piliavietės išilginė ašis orientuota ŠV–PR kryptimi. Pačią piliavietę sudaro 3 dalys (1 pav.). Pirmoji, centrinė, kuri yra labiausiai įtvirtinta plačiu 20–40 m vandens grioviu (apie 310 m ilgio, 160 m pločio, čia ir toliau matuojant vidinėje griovio juosiamoje dalyje). Antroji, Š, įtvirtinta mažesniu, beveik sunykusiu vandens grioviu (apie 230 m ilgio, 190 m pločio). Trečioji, P, preliminariai traktuotina kaip priešpilis (apie 320 m ilgio, 200 m pločio). Bendras komplekso ilgis ŠV–PR kryptimi sudaro apie 1 km, plotis ties plačiausia vieta – apie 320 m. Centrinė ir Š piliavietės dalys sudaro geometriškai logišką, ne visiškai simetriško, labiau suploto iš PV pusės ovalo formą. P dalis dėl vietos reljefo ypatumų sudaro kiek ištęsto trikampio formą, kurio pagrindas remiasi į centrinę piliavietės dalį, o smaigalys įsispraudžia tarp Dangės upės kilpos ir aukštumos V dalyje.

Žvalgomieji tyrimai vykdyti spėjamos piliavietės prieigose – tarp piliavietės R apsauginio

griovio ir Dangės upės (1 pav.). Tyrimams buvo pasirinkti 3 plotai, spėjamos piliavietės centrinės dalies atžvilgiu sąlyginai pavadinti Š, R ir PR. Š tyrimų plotas (šurfai 1, 2, 3 ir perkasa 1) bei R tyrimų plotas (šurfai 4, 5, 6, 11 ir perkasa 2) pateko į teritoriją tarp centrinės piliavietės dalies ir Dangės upės, PR tyrimų plotas (šurfai 7, 8, 9 ir 10) pateko į piliavietės P dalį (2 pav.). Šiuo metu teritorija nėra užstatyta, dabar čia auga vešli natūrali veja, vietomis – krūmynai ir nedidelės medžių sankaupos. Žemės paviršius tyrimų vietose svyruoja nuo H_{abs} 0,71 m iki H_{abs} 1,76 m.

Tyrimų metu ištirta 11 2x2 m dydžio šurfų bei dvi 2x5 m dydžio perkasos. Bendras 2013 m. tyrinėtas plotas siekė 64 m^2. Tyrimų metu kultūrinis sluoksnis aptiktas šurfuose 1–3, 5, 6, 8, 11 bei abiejose perkasose (1 ir 2). Šurfe 1 fiksuotas kultūrinis sluoksnis buvo mažiausiai 10 cm storio, šurfe 2 – 20–25 cm, šurfe 3 – apie 20 cm, šurfe 5 – apie 25 cm, šurfe 6 – apie 20 cm, šurfe 8 – pirmasis horizontas – apie 10 cm, antrasis – apie 5 cm storio. Šurfe 11 fiksuotas apie 10 cm storio supiltinis XX a. sluoksnis, kuris archeologinės vertės neturi. Archeologiškai vertingų radinių aptikta šurfuose 2, 3 ir 6 bei abiejose perkasose. Šurfuose 1–3, 5–6 ir 8 atidengta daug kuolaviečių, kurių vyraujantis diametras – 4x4–5x5 cm, gylis pjūvyje – 5–20 cm. Tokių pat kuolaviečių rasta ir abiejose perkasose. Šurfuose ir perkasose gerokai mažiau buvo mažesnių, 2x3 cm, bei didesnių, iki 10x10 cm, dydžio kuolaviečių. Kai kuriuose šurfuose ir perkasoje 1 dalis kuolaviečių sudarė tiesias linijas, o šurfe 5 atkasta 1 m ilgio ir 60 cm pločio ovalo formos struktūra, kurią sudarė mažiausiai 16 tokių kuolaviečių (3 pav.).

Šurfe 1 70–80 cm gylyje atidengtos kuolaviečių sankaupos ir viena struktūra – 60x50 cm dydžio ovalo formos kontūras, sudarytas iš

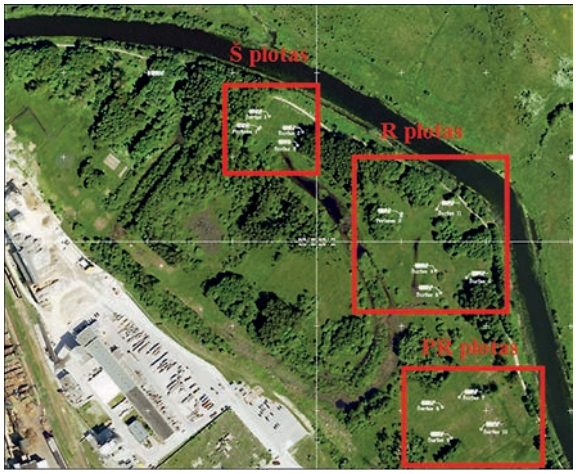

2 pav. 2013 m. žvalgomųjų tyrimų vietos. K. Permino brėž.

Fig. 2. 2013 evaluation locations.

3 pav. Kuolavietės ir struktūros šurfe 5. K. Permino nuotr.

Fig. 3. The postholes and structures in test pit 5.

3–5 cm storio tamsios spalvos, analogiškos kitoms šurfo dėmėms, apvado. Šurfe 2 maždaug 40 cm gylyje šviesaus smėlio sluoksnio paviršiuje fiksuota labai daug pilkos spalvos dėmių ir kuolaviečių. Šurfe 3, kuris kastas 2008 m., ortofotonuotraukoje matomos reljefo anomalijos vietoje, 50–60 cm gylyje nuo žemės pavir-

4 pav. Pylimo liekanų fragmentas perkasoje 1. K. Permino nuotr.

Fig. 4. The rampart fragment in trench 1.

5 pav. 2013 m. tyrimų radiniai – strėlių antgaliai ir šukė. K. Permino nuotr.

Fig. 5. Artefacts from the 2013 evaluation: arrowheads and a pottery fragment.

šiaus atsidengė kuolaviečių koncentracija, dalis kurių formavo tam tikrą struktūrą – puslankio formos kontūrą. Panašu, jog kontūras tęsiasi ir už šurfo ribų. Panaši struktūra 60 cm gylyje atidengta ir šurfe 5. Šalia jos taip pat išryškėjo aukščiau minėta ovalo formos struktūra, suformuota iš 16 kuolaviečių, kurių skersmuo 3x3–5x5 cm. Šurfe 6, be kuolaviečių, būdingų rastosioms kituose šurfuose, 30–40 cm gylyje rasti du 60x50 cm ir 50x40 cm dydžio ovalo formos kontūrai, suformuoti 1–4 cm pločio patamsėjusio smėlio linijos. Kontūrai panašūs į rastuosius šurfuose 1 ir 5. Šiame šurfe rasta arklio pasagos dalis. Šurfe 8 išskirti du horizontai. Viršutiniame 30 cm gylyje fiksuotos tamsiõs spalvos apvalios dėmės ir mažiausiai 9 3–8 cm pločio linijos, išryškėjusios šviesiame smėlio fone. Tarpai tarp šių linijų nevienodo pločio. Akivaizdu, jog dalis jų tęsiasi už R ir V šurfo ribų. Centrinėje šurfo dalyje tarp linijų išryškėjo nemaža tamsi dėmė, suformuota iš labai tankiai išsidėsčiusių kuolaviečių bei kitų netaisyklingos formos tamsių dėmių. Šurfo Š dalyje fiksuotos bent dvi kuolaviečių eilės, orientuotos lygiagrečiai likusioms linijoms. Apatinis horizontas buvo 40–50 cm gylyje, kur išryškėjo dvi 29–45 cm storio tamsaus smėlio juostos, greičiausiai susiformavusios sunykus dviems sijoms (lentoms?).

Perkasoje 1 kultūrinio sluoksnio storis siekia apie 70 cm. Perkasa orientuota taip, kad statmenai kirstų 2008 m. ortofotonuotraukoje matomą reljefo anomaliją, besidriekiančią išilgai centrinę piliavietės dalį juosiančio griovio. Kasinėjimų metu nustatyta, jog ši anomalija – buvusio pylimo liekanos (4 pav.). Pylimo plotis – ne mažiau kaip 1,8 m, aukštis – 60–70 cm. Perkasoje atidengta nemažai kuolaviečių, dalis jų sudarė tiesias linijas. Taip pat buvo atidengtos dvi apvaliõs formos 70 cm ir 90 cm skersmens dėmės. Šioje perkasoje rasta arbaleto strėlių antgalių, būdingų XIII–XV a., taip pat apžiesta šukė, datuotina XII–XIV a., (laivo?) kniedė, kitų neaiškios paskirties geležinių dirbinių, keletas XVI–XVIII a. keramikos šukių (5 pav.).

Perkasoje 2 kultūrinio sluoksnio storis siekia 60 cm. Šioje perkasoje aptiktas greičiausiai primityvus drenažo įrenginys. Tai iki 90 cm gylio iškastas maždaug 20 cm pločio kanalas, kurio dugne buvo suguldytos nugenėtos šakos (6 pav.). Perkasoje 2 taip pat atkastos kuolavietės, analogiškos rastosioms šurfuose ir perkasoje 1. P perkasos gale taip pat rasta strėlių antgalių.

Šurfuose aptiktos kuolavietės ir kitos struktūros datuotos, remiantis kryžminio datavimo

principu (kryžminis datavimas (angl. *cross–dating*) – archeologijoje naudojamas santykinis (reliatyvus) datavimo metodas, kai vietovės, kurioje nerasta radinių ar struktūrų, pagal kurias būtų galima nustatyti datavimą, chronologija yra nustatoma pagal datuotus radinius ar kitas struktūras gretimoje vietoje). Šiuo atveju struktūras šurfuose 1–3, 5, 6, 8 kryžminio datavimo principu galima preliminariai datuoti palyginus jas su struktūromis perkasose 1 ir 2 ir pagal datuotus šių perkasų radinius – keramikos šukę iš perkasos 1 ir strėlių antgalius perkasose 1 ir 2, taip pat galima atsargiai datuoti kaip ir perkasų radinius bei struktūras, t. y. XII–XIV a.

2013 m. žvalgomieji archeologiniai tyrimai patvirtino įvairiais šaltiniais grindžiamą autoriaus spėjimą, jog šioje vietoje buvo XIII a. dokumentuose minima pilis *Poys*.

The field evaluation at the suspected site of Poys, a Curonian Castle

In July 2013, an evaluation was conducted in order to find evidence that might prove the existence of Poys, a Curonian Castle mentioned in several 13th-century written sources. The suspected castle site is in Klaipėda (Fig. 1). Eleven test pits (2 x 2 m) and two trenches (2 x 5 m) were excavated, the total of 64 m^2 (Fig. 2). Cultural layers were detected in test pits 1–3, 5, 6, 8, and 11 and in both trenches (Fig. 3). Test pit 11 contained a cultural layer with 20th-century finds and is not archaeologically valuable. The remains of a rampart at least 1.8 m wide and 60–70 cm high were discovered in trench 1 (Fig. 4) along with multiple postholes with a predominant diameter of 4 x 4–5 x 5 cm and two oval soil structures. Similar postholes were discovered in test pits 1–3, 5, 6, and 8 and similar oval soil structures in test pits 1, 3, and 6. The remains of a primitive drainage (?) installation were discovered in trench 2 (Fig. 6). Test pits 2, 3, and 6 and both trenches contained archaeologically valuable artefacts including one sherd of 12th–14th-century partly thrown pottery, two horseshoe fragments, a (ship's?) rivet, and at least seven arrow and bolt heads (Fig. 5). The results and artefacts from the 2013 evaluation have proven the author's assumption about the site of Poys castle.

6 pav. Drenažo (?) įrenginys perkasoje 2. K. Permino nuotr.
Fig. 6. The drainage installation in trench 2.

Dovilas Petrulis

Džiuginėnų piliakalnio papėdės gyvenvietė

2013 m. liepos mėnesį Džiuginėnų piliakalnio papėdės gyvenvietės (Telšių r., Gadūnavo sen.) (UK 24527) vizualinėje apsaugos zonoje vykdyti žvalgomieji tyrimai. Piliakalnis, dar vadinamas Džiugo kalnu, yra balno pavidalo, įrengtas atskiroje kalvoje, Durbinio kairiajame krante. Jį iš V, P ir R supa upelio slėnis ir pelkės. Šlaitai 9–11 m aukščio. Aikštelė 45x20 m dydžio, iš P ją juosia 1,5 m pylimas